

1.10.2025

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026, to 2.10.2025 klo 10.00 (HE 99/2025 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jyrki Niemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Hallituksen vuoden 2026 talousarvioesityksen Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) toimintaympäristön kuvauksessa todetaan hallinnonalan perustehtävien kuten ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisen, eläin- ja kasvitautien hallinnan nousseen yhä tärkeämmiksi luonnonvaratalouden kestävyys ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä. Näiden tehtävien merkityksen katsotaan edelleen korostuneen Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi.

Tässä Luonnonvarakeskuksen (Luke) lausunnossa tarkastellaan maa- ja elintarviketalouden kehitysnäkymiä huomioiden vuoden 2026 hallinnonalan määrärahoissa tapahtuvat muutokset, maatalouden tulo- ja kannattavuustilanne sekä maataloustuotteiden markkina- ja tuotantonäkymät.

2 Lausunto

Maataloustukien kehitys ja merkitys maatiloilla

Vuonna 2026 viljelijätukia maksetaan hallituksen talousarvioesityksen mukaan yhteensä 1 718 milj. euroa, eli saman verran kuin vuonna 2025 ja vuosina 2020—2024 keskimäärin. EU rahoittaa vuoden 2026 viljelijätuista 44 % eli yhteensä 752 milj. euroa ja Suomen valtion osuus on 56 % eli yhteensä 966 milj. euroa (Liitetaulukko 1).

Maataloustukien perusrakenne on säilynyt jo varsin pitkään ennallaan, eikä vuonna 2023 alkanut EU:n maatalouspolitiikan uudistus tuonut siihen merkittäviä muutoksia. Tuotantoon sidottujen tukien osuus on kaikista viljelijätuista runsas neljännes (noin 450 milj. euroa) ja ne kohdistuvat pääosin maidon- ja naudanlihantuotantoon, mutta niitä maksetaan myös lammis- ja vuohitalouteen sekä tietyille peltokasveille (valkuaiskasvit, tärkkelysperuna, sokerijuurikas). Selkeästi ympäristötavoitteisiin sidotun tuen (sisältäen ympäristö- ja luomukorvauksen sekä ekojärjestelmätuen) osuus on puolestaan runsas viidennes (noin 380 milj. euroa) viljelijätukien kokonaisuudesta. Noin puolet maataloustuesta (noin 850 milj. euroa) maksetaan hehtaariperusteisesti ilman sitoumuksia tuottaa jotain tiettyä kasvia tai tuotetta.

Luonnonvarakeskuksen ylläpitämän kannattavuuskirjanpidon tulosten mukaan tukien osuus maatilojen kokonaistuotoista oli vuosina 2021–2025E keskimäärin 26 prosenttia, joten niillä on edelleen merkitystä taloudellisena turvaverkkona.

1.10.2025

Tukien merkitys vaihtelee tuotantosuunnittain. Viljantuotantoon erikoistuneilla tiloilla tukien osuus kokonaistuotoista on ollut keskimäärin 45 prosenttia ja muilla kasvinviljelytiloillanoin 48 prosenttia. Maitotilojen kokonaistuotoista tukien osuus on ollut keskimäärin noin 22 prosenttia ja muilla nautakarjatiloiilla noin 36 prosenttia. Sika- ja siipikarjalous sekä kasvihuonetuotanto ovat selvästi vähemmän tukiriippuvaisia kuin suomalainen maatalous keskimäärin. Sikatiloilla tukien osuus kokonaistuotoista oli vuosina 2021–2025E keskimäärin noin 14 prosenttia, siipikarjatiloiilla noin 6 prosenttia ja kasvihuonetuotannossa 4 prosenttia.

Maatalouden talouskehitys

Maatalouden kannattavuus on Luken ylläpitämän maa- ja puutarhatalouden kannattavuuskirjanpidon mukaan vaihdellut rajusti vuosien 2020–2025 aikana (Liitetaulukko 2). Vuonna 2025 maatalouden kannattavuus kohentuu Luken ennakkotulosten mukaan selvästi edellisvuodesta. Keskimääräisen kannattavuuskertoimen ennustetaan nousevan tänä vuonna arvoon 0,58, kun se viime vuonna oli ennusteen mukaan 0,32. Tämä tarkoittaa, että maatalousyrittäjän tuntipalkka on vuonna 2025 noin 10,2 euroa ja oman pääoman korkotuotto 3,6 prosenttia.

Viljakasvien tuottajahinnat jäänevät tällä satokaudella edellisvuotta alhaisemmiksi. Viljan sekä öljy- ja valkuaiskasvien viljelyn tuotantokustannukset pysyvät kuitenkin samoina kuin edellisvuonna. Näillä oletuksilla keskimääräinen kasvinviljelytila ei tuota vuonna 2025 yrittäjätuloa lainkaan, ja kannattavuuskerroin jää -0,23:een. Sen sijaan muilla kasvinviljelytiloilla kannattavuus paranee, ja kannattavuuskerroin nousee arvoon 0,37. Maidon tuottajahinnan nousu ja tuotantokustannusten hienoinen aleneminen nostavat lypsykarjatilojen kannattavuuskertoimen 0,97:ään. Myös muiden nautakarjatilojen kannattavuus kohooa lähelle yhtä. Sikatilojen kannattavuuden ennustetaan sitä vastoin pysyvän yhtä heikkona kuin vuonna 2024.

Maatilayritysten suhteellinen velkaantuneisuus eli velkojen suhde liikevaihtoon ei ole viime vuosina keskimäärin kasvanut, vaan sitä vastoin laskenut selvästi. Suhteellinen velkaantuneisuus on laskenut vuodesta 2017 lähtien. Velat ovat kuitenkin kasaantuneet toimintaansa kehittäville eli investoineille tiloille. Vaikeasti velkaantuneita maatiloja on Suomessa kuitenkin edelleen suhteellisen vähän. Omavaraisuusaste on pysynyt koko 2000-luvun ajan keskimäärin korkealla, lähes 75 prosentissa.

Maataloustuotteiden markkinatilanne ja tuotantonäkymät Suomessa

Viljan markkinahinnat ovat laskeneet edellisvuosien huippulukemista niin maailmalla kuin Suomessa. Maailmalla viljasato näyttää kokonaisuudessaan riittävältä, ja hinnat ovat loivassa laskussa runsaan tarjonnan takia. Suurimmat riskit liittyvät sään ääri-ilmiöihin ja geopoliittisiin häiriöihin (Venäjä, Ukraina, Mustanmeren kuljetukset). Luken julkaisema satoarvio ennustaa Suomeen kahdeksan prosenttia suurempaa viljasatoa kuin viime vuonna. Kokonaisviljasato yltää tänä vuonna 3,5 miljardiin kiloon, mikä on kymmenen vuoden aikatarkastelussa hieman keskimääräistä suurempi. Vehnäsato on neljänneksen ja kaurasato yli kymmenyksen keskimääräistä suurempi. Myös rukiin satoarvio on hieman keskimääräistä suurempi. Vain ohrasato jää lähes viidenneksen kymmenen vuoden keskiarvoa pienemmäksi.

Suomessa lihantuotanto on kokonaisuutena hienoisessa laskussa, erityisesti naudanlihassa, kun taas siipikarjassa nähdään vakaata tai lievästi kasvavaa kehitystä. Tammi-kesäkuussa 2026 lihan tuotanto väheni reilun prosentin verrattuna edellisvuoteen. Vähennys tuli pääosin naudanlihasta (-8 %) ja kalkkunalihasta (-10 %). Sianlihaa tuotettiin liki sama määrä kuin vuosi sitten (+0,4 %) ja broilerin tuotanto nousi hieman vuodentakaisesta (+1 %). Tuottajahinnat olivat tammi-kesäkuussa 2026 naudalla korkeammat ja muilla eläinlajeilla matalammat kuin vuosi sitten. Lihan kokonaiskulutus aleni 2 %. Kulutusta siirtyi punaisesta lihasta siipikarjanlihaan.

Maidontuotanto on ollut Suomessa lievässä laskussa viime vuosina. Vuosien 2020–2025 aikana tuotanto on supistunut noin 9 %. Vuonna 2025 tuotannon ennakoita vähenevän noin prosentin edellisvuodesta. Maidon tuottajahinta lähti Suomessa nousuun elokuussa 2024 ja nousi loppuvuoden aikana reilut kymmenen prosenttia. Maidon tuottajahinnan nousu on jatkunut: elokuussa 2025 maidon tuottajahinta oli 15 % korkeampi verrattuna vastaavaan ajankohtaan edellisvuonna. Maailmanlaajuisesti maidontuotanto kasvaa hieman nopeammin kuin kysyntä, mikä luo laskupaineita hintoihin, ja tämä trendi heijastuu myös Suomeen: kotimainen kilpailukyky ja viennin onnistuminen ratkaisevat, kuinka hyvin suomalainen maitosektori kestää kansainvälisen hintakehityksen.

Investoinnit ja tuotantovolyymien tuleva kehitys

Vuosina 2021–2023 investointien määrä maataloussektorilla on ollut varsin vähäinen takavuosiin verrattuna, etenkin kustannusinflaation ja kohonneen korkotason vuoksi. Laajennus- ja kilpailukykyinvestointien vähäisemmän määrän sijaan investointeja on tehty energiainvestointeihin, joita tuettiin vuonna 2024 ennätysmäärä yli 600 kohteessa yhteensä 29,3 miljoonaa euroa. Korkea energiainvestointien määrä vuonna 2024 johtunee osin siitä, että etukäteen on ollut tiedossa, että avustustasoa alennetaan vuoden 2025 alussa 50 %:sta 40 %:iin, jonka vuoksi tilat kiirehtivät investointeja edellisvuoden puolelle. Energiainvestointien määrä onkin vuonna 2025 pudonnut huomattavasti ja niitä on avustettu syyskuun 2025 tilanteen mukaan vain 5 miljoonan euron summalla. Vuonna 2024 maatalouden myös kilpailukykyinvestointien hakumäärä vaikutti pirstyvän, mutta vuonna 2025 investointien määrä vaikuttaa jäävän jälleen edellisvuotta vähäisemmäksi.

Investointien määrä nykyisellä tasolla ei riitä kattamaan rakennekehityksen myötä lopettavilta tiloilta poistuvaa tuotantokapasiteettia maito-, naudanliha- ja sianlihasektoreilla, jonka vuoksi eläinmäärät ja siten myös tuotantovolyymit alenevat maltillisesti lähitulevaisuudessa. Toistaiseksi tuotantovolyymien kehitys vastannee ao. tuotteiden kysynnän maltillisesti alenevaa trendiä, joskin aliomavaraisissa tuotteissa kuten naudanlihassa tuonnin merkitys voi kasvaa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Vuonna 2026 viljelijätukien kokonaismäärä on budjettiesityksen mukaan 1 718 milj. euroa, kuten keskimäärin vuosina 2020–2024. Tukijärjestelmän rakenne on pysynyt pitkälti muuttumattomana, eikä vuosien 2023 maatalouspolitiikkauudistus tuonut suuria muutoksia. Maatilojen kannattavuus on vaihdellut voimakkaasti vuosina 2020–2025, mutta vuoden 2025 ennusteen mukaan kannattavuus paranee: kannattavuuskerroin nousee 0,32:sta 0,58:aan,

1.10.2025

mikä tarkoittaisi maatalousyrittäjälle 10,2 €/h tuntipalkkaa ja oman pääoman 3,6 %:n tuottoa. Maatilojen suhteellinen velkaantuneisuus ei ole viime vuosina kasvanut, vaan laskenut vuodesta 2017 lähtien. Kilpailukykyinvestointien volyymi on ollut kuitenkin viime vuosina heikkoa, mikä voi vaikeuttaa tuotantokapasiteetin säilyttämistä erityisesti kotieläintaloudessa.

Hannu Laitinen

Hallintojohtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 01.10.2025 klo 14:38:26.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Jyrki Niemi

Jyrki Niemi, Timo Karhula, Olli Niskanen, Jukka Tauriainen

Liitteet: LIITETAULUKOT_HE 99_2025 vp

Tiedoksi: